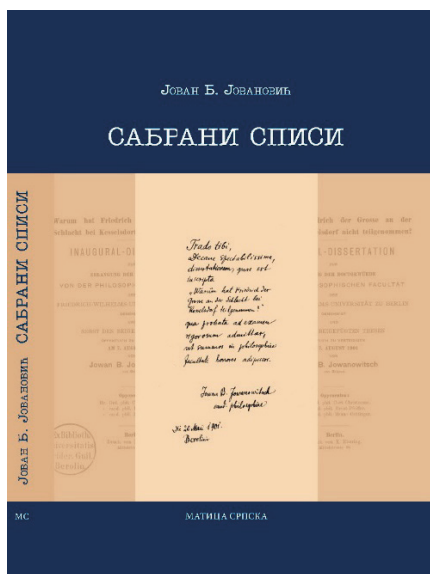


САБРАНИ СПИСИ ЗАБОРАВЉЕНОГ ИСТОРИКА

(Јован Б. Јовановић, *Сабрани списи*. Приредили: Михаел Антоловић и Петар С. Ђурчић. Матица српска, Нови Сад 2024; 510 стр.)



Одељење за друштвене науке Матице српске крајем 2024. постало је богатије за још једно историографско издање. Реч је о ванредно важном издању под насловом *Сабрани списи*. Реч је о сабраним списима Јована Б. Јовановића, које су приредили Михаел Антоловић, редовни професор на Педагошком факултету у Сомбору и један од водећих српских историчара историографије, и Петар С. Ђурчић, истраживач-сарадник на Институту за европске студије, који је у досадашњем периоду, такође, показао велики потенцијал у истраживању историографије. Поред приређивачког посла, Антоловић и Ђурчић су написали и уводну студију која представља реконструкцију Јовановићеве биографије и истовремено даје одговор због чега се један

такав аутор нашао у сенци историјског заборава.

Изузев Наполеонове биографије, која је због свог обима морала бити изостављена, унутар корица ове књиге су се нашли сви списи за које су приређивачи утврдили да их је написао Јован Б. Јовановић. Ако бисмо прво погледали садржај, широк опсег тема којима се Јовановић бавио у извесној мери подсећају на садржај *Из историје и књижевности* његовог неупоредиво познатијег презимењака Слободана. Наравно, драстична разлика у стилу је приметна већ након првих неколико страница, али се то, у поређењу са Слободаном Јовановићем, скоро ниједном аутору не може замерити. Приређивачи су књигу поделили на три целине од којих је прва посвећена историјским радовима, друга радовима из историје историографије, теорије и методологије, док је трећа посвећена политичким списима. Међу историјским радовима углавном доминирају теме из војне историје, почев од преведене докторске дисертације под насловом *Защито Фридрих Велики није учествовао у бици код Кеселсдорфа?*, коју је Јовановић одбранио 1901. године на Универзитету „Фридрих Вилхелм” у Берлину. Поред тога, у својим историјским радовима Јовановић се бавио и војима Српске револуције, затим Косовском битком, Наполеоном, Гледстоном и многим другим темама. Када је реч о радовима о теоријским и методолошким проблемима историјске науке, треба рећи да је Јовановић био један од ретких аутора који се овим темама бавио на прелазу из 19. у 20. век, у време док је српска „критичка” историографија још увек била у фази конституисања. Као такав, Јован Б. Јовановић може се посматрати као утемељивач неколико историјских дисциплина, почев од студија опште

историје новог века па до теорије историјске науке и историје историографије. Серију радова из другог корпуса отвара „Развитак француске историографије у Новом веку”, објављен 1903. године, који представља преглед француске историографије од 15. до 19. века и њених главних токова. Поред наведеног, ту су и радови који представљају Јовановићев поглед на историографски значај Станоја Станојевића, Леополда фон Ранкеа и свог ментора Ханса Делбрика, као и они који се баве појмом државе, проблематиком војне, културне и привредне историје, те односом између историје и социологије као две веома блиске научне дисциплине. Коначно, када је реч о трећој групи Јовановићевих списа, они су везани за политичко деловање њиховог аутора у периоду након Мајског преврата 1903. године. Као обреновићевац, Јовановић је у јуну 1904. отпуштен са места предавача на Војној академији због серије текстова у часопису *Слободна реч*, у којима је критиковао владу и њену улогу у решавању завереничког питања. Од тада почиње његова интензивна публицистичка делатност везана за листове попут *Рајника*, *Српске војске*, *Дела*, *Звезде*, *Недељног прегледа* и *Дневног прегледа*, у којима је, са становишта конзервативизма и аустрофилске/германофилске спољнополитичке оријентације, износио жестоке критике на рачун поретка који је уследио збацивањем династије Обреновић. У овим текстовима Јовановић је најчешће критиковао Народну радикалну странку и њеног лидера Николу Пашића, затим спољну политику ослоњену на Русију, али је износио и своја виђења многих важних догађаја који су претходили Првом светском рату. Поред наведеног, приређивачи су овим списима придодали још неколико чланака који нису били политичке природе, већ су се тицали стваралаштва Јовановићевог пријатеља Душана С. Николајевића и познатог француског књижевника Анатола Франса.

Према сопственом признању, интересовање Михаела Антоловића за лик и дело Јована Б. Јовановића јавило се још у време студентских дана. Упркос бројним препрекама, оно је на крају, након што се у читав процес укључио и Петар Турчић, резултовало књигом која представља велики допринос у истраживању српске историографије. Захваљујући томе, научна и шира јавност моћи ће на најбољи начин да се упозна са историчаром који је, с обзиром на широку ерудицију и научну

иновативност, неоправдано дуго био заборављен.

Драгољуб Мандић¹
Београд, Србија

¹ Студент докторских академских студија историје на Филозофском факултету Универзитета у Београду. <https://orcid.org/0009-0009-5655-935X>; Е-адреса: dragoljub.mandic997@gmail.com.